

Deel III: GREPEN UIT BAKKERS LEVEN 3:

Grepen uit Bakkers leven (1972-1977) [overgang hoofdstuk 7 naar 8]

MAARTEN VAN TRAA, EN *LE MONDE*

Op 5 mei 1977 luisterde het partijbestuur naar het verslag van Henk Hoekstra van het bezoek aan Moskou. Hoogkamp schreef in zijn persoonlijke aantekeningen dat Bakker iets mompelde over een Lourdestocht, een religieuze exercitie, en in die kritische geestesgesteldheid gaf Bakker een interview aan de hem onbekende sociaaldemocraat Maarten van Traa die voor *Le Monde* schreef. Van Traa stelde de publicatie uit tot na de verkiezingen, en knoopte er meteen een beschouwinkje aan vast. Het verhaal werd op 27 mei geplaatst¹. De Groot eiste op de zitting van 31 mei dat Bakker het interview zou herroepen²: het ‘brengt de CPN internationaal in diskrediet en schaadt de eer van de partij, en de eer en de goede naam van haar leiders’. Bakker verklaarde dat De Groot, gezien zijn verhaal in *Panorama*, wel wist dat burgerlijke journalisten andere verhalen publiceren dan jij vertelt. Daarop verliet De Groot woedend de bijeenkomst, om nooit meer op Felix Meritis terug te komen: niemand had zich bij hem ooit over dat interview beklagd. Op 5 juni herriep Bakker niettemin zijn verhaal in *Le Monde*. Van Traa protesteerde op 13 juni bij *De Waarheid* tegen Bakkers aanval op zijn integriteit: ‘Hij betreurt nu de openhartigheid die hij tijdens een gesprek met mij tentoonspreidde.’ Dat zinnetje stond in *Le Monde*, maar niet in *De Waarheid*. Het bijzondere van het *Le Monde*-artikel, ‘De CPN is nader tot Moskou gekomen’, is dat Van Traa de politieke verschillen signaleerde tussen Bakker en De Groot. Twee kwesties vond hij van belang. De eerste was de inval van vijf landen van het Warschaupact van 1968. Van Traa memoreerde dat de CPN dit de ‘meest schandalige inbreuk op de principes van het leninisme had gevonden tot op dit moment’: Bakker bevestigde dat, en vond de invasie ‘belachelijk en onbegrijpelijk’. De Groot daarentegen vertelde *Panorama* ‘dat de Sovjet-actie in Tsjecho-Slowakije noodzakelijk was omdat het land lid wilde worden van het Internationale Monetaire Fonds’. De tweede kwestie was het vraagstuk van de dissidenten dat Bakker een ‘ware hysterie’ had genoemd, maar hij had toegevoegd: ‘Natuurlijk moet er in de landen van Oost-Europa gevochten worden voor een verbetering van de kwaliteit van het leven. We moeten niet vergeten dat het

ontwikkelingslanden zijn. De Sovjet-Unie is nog steeds het land van de tsaren. Om het land beter te begrijpen moeten we eerst *Dode Zielen* lezen van Gogol, voordat we het werk van Lenin bestuderen.’ Van Traa trok de conclusie dat er binnen de CPN grote verschillen van inzicht bestonden. Na de triomf in Moskou had Bakker zich tegen Van Traa mismoedig ‘laten gaan’. Hij protesteerde tegen de weergave van zijn woorden, en daarvan was Van Traa niet onder de indruk.

De CPN raakte op 25 mei 1977 57 procent van de stemmen van 1972 kwijt, maar bij de Provinciale Staten van 1974 had zij reeds de helft, 28 procent, verloren. Medio jaren zestig kwamen de PvdA en de KVP in een proces van ontzuiling en terugloop terecht. Tussen 1973 en 1977 sloeg de ontzuiling ook voor de CPN toe: linkse kiezers kozen voor ‘de macht’ en gaven Den Uyl het voordeel van de twijfel. De media-aandacht voor de treinkaping, en de permanente presentatie van Den Uyl en Van Agt als capabele machthebbers, zal aan die verschuiving nog een zetje hebben gegeven. De PPR was als regeringspartij in 1974 vooruitgegaan ten opzichte van 1972, maar had in 1977 meer dan 60 procent verloren: Dat zij met 141.000 stemmen drie zetels verwierf en de CPN met 143.000 stemmen twee, kwam door de lijstverbinding met de PvdA. De kleinere PSP had 30 procent van haar stemmen van 1972 verloren, en was van de drie het kleinst en meest honkvast. De PvdA had met het ‘districtenstelsel’ de kleine linkse partijen weg willen vagen. De wijziging van het kiesstelsel leed een nederlaag, met een glansrol voor Bakker: eerst in 1971 en opnieuw in 1975. De uitslag had echter het effect van het districtenstelsel. PPR, CPN en PSP verloren (4 + 5 + 1 =) tien zetels, en de PvdA won er tien. Voortaan stonden PPR en CPN voor het dilemma dat ze te klein waren geworden om in de ogen van de kiezers zelfstandig een rol te kunnen spelen.

¹ Maarten van Traa, *Le Monde*, ‘De CPN is nader tot Moskou gekomen’, 27 mei.

² De Groot op de PB-zitting van 31 mei en 1 juni 1977 over de verkiezingsuitslag.